

INFORMACIJA

DEVĪTAIS STARPTAUTISKAIS BALTISTU KONGRESS

2000. gada 3.-6. oktobrī Rīgā notika IX starptautiskais baltistu kongress – plašs baltu valodu pētnieku saiets ar nosaukumu „Baltu valodas laikmetu griežos“. Tā norise sakrita ar īstiem „laikmetu griežiem“ laikā un telpā, kas ir svarīgi abām dzīvajos palikušajām baltu valodām. Kā uzrunā kongresa dalībniekiem un viesiem teica Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, tām būs ne vien jādzīvo, bet arī „jāizdzīvo jaunajā mainīgajā Eiropā, kurā robežas tik viegli pārvaramas“ un „kur būsīm pakļauti Eiropas un pasaules vējiem“. Bija apritējuši arī veseli divdesmit gadi, kopš pasaules baltistus Rīga pulcināja pirmoreiz (1964., 1970., 1975., 1985., 1991. un 1997. gadā saieti notika Viļņā, 1980. gadā Rīgā, 1995. gadā Rīgā un Jūrmalā, un nu atkal Latvijas Republikas galvaspilsētā).

Pirmā plenārsēde un darbs sekcijās ritēja Latvijas Universitātes telpās, kur, kā ievadrūnā uzsvēra LZA prezidents profesors Jānis Stradiņš, trīsdesmit gadus strādājis pirmais latviešu akadēmiķis baltu valodniecībā Jānis Endzelīns. Interesenti varēja apmeklēt LU Centrālajā bibliotēkā sagatavoto izstādi „Baltu valodniecība 90. gados“, doties ekskursijā pa LU telpām. Protams, Latvijas Universitāte nav sirmā Viļņas universitāte, un tomēr tā ir mūsu galvenā *Alma Mater*, daudzu bijušo un tagadējo valodnieku sākums. Studentu valodā – Lielā māja...

Kongresu atklāja Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, dalībniekus uzrunāja LU rektors Ivars Lācis un Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents Jānis Stradiņš. Katra kongresa diena beidzās ar pieņemšanu – pie LU rektora Ivara Lāča, Lietuvas Republikas vēstnieka Latvijā Petra Vaitiekūna, Rīgas Domes priekšsēdētāja Andra Ārgaļa. Kongresa beigu plenārsēde notika Latvijas Zinātņu akadēmijas Konferenču zālē.

Reģistrējoties katrs dalībnieks saņēma gaidīto kongresa tēžu krājumu ar glītu kongresa logo (krājuma pilns nosaukums – Starptautiskais baltistu kongress „Baltu valodas laikmetu griežos“. Referātu tēzes. 03.10.2000-06.10.2000, Rīga, LU Latviešu valodas institūts, 2000, 364 lpp.), kurā bija anotēti 15 pasaules valstu valodnieku 153 referāti. Kongresa programmā savukārt bija lasāmi 156 priekšlasījumu pieteikumi. Tomēr vairāk nekā 20 no tiem netika nolasīti, un, šķiet, ne vienam vien baltistam pilnvērtīgākai starptautiskā saieta norisei ļoti pietrūka dažādu iemeslu dēļ neieradušos daudzu valodnieku, īpaši leišu kolēģu.

Pēc precizētas beigu aplēses (pilnīgāks pārskats ar visu referentu pieminējumu un referātu nosaukumiem (sagatavojuši Ojārs Bušs un Ilga Jansone) izlasāms krājuma „Linguistica Lettica“ 8. sējumā, 2001, 239.–256. lpp.; materiāli par kongresu publicēti arī laikrakstā „Latvijas Vēstnesis“ 2000. gada 4. un 27. oktobrī) iznāk, ka IX starptautisko baltistu forumu pārstāvēja referenti no 12 valstīm. (Vairāki dalībnieki, kas uzrādīja divas dzīves un darba vietas, šeit pieskaitīti zemei, kuru reģistrējoties viņi minējuši kā pirmo. Arī tas, neapšaubāmi, liecina par starpvalstu sakaru paplašināšanos.)

Viskoplākais valodnieku skaits kongresā tradicionāli bija no Latvijas (Rīgas, Liepājas, Ventspils, Daugavpils) un Lietuvas (Viļņas, Šauļiem, Klaipēdas, Kauņas) – attiecīgi 66 un 42 dalībnieki; no Krievijas un Polijas – pa 3, no Itālijas, Ungārijas, Vācijas – pa 2, no Nīderlandes, Norvēģijas, Somijas, Ukrainas, Zviedrijas – pa 1 dalībniekam. Četri nolasītie referāti bija divu autoru kopdarbs.

Kā ievadrūnā atgādināja jau profesors Jānis Stradiņš, „valoda nav tikai cīņas arēna vai sabiedrības integrācijas mehānisms, instruments“, „tā ir dzīva esība, lieta mums pašiem .. kopšanai, daiļumam, mīlēšanai. Valoda prasa arī zinātnisku izpēti un attīstību, .. nemitīgus salīdzinājumus ar brāļu un kaimiņu valodām – gan pagātnes aspektā, valodu vēsturē, gan nākotnes redzējumā“. Abi

aspekti – diahronais un sinhronais – labi iezīmējās visās četrās kongresa dienās izskanējušajos referātos un diskusijās. Kongresa dalībnieki un viesi ne tikai ieinteresēti dalījās pārdomās par divu dzīvo baltu valodu turpmāko likteni, bet arī atklāja daudzus oriģinālus redzējumus par šo valodu vietu radu un kaimiņu valodu vidū dažādos valodas līmeņos, saistoši analizēja atsevišķus baltu valodu elementus. Kaut, atšķirībā no citiem baltistu kongresiem, šoreiz pieteiktie referāti nebija dalīti pa valodniecības nozarēm, katrs referents tāpat pārstāvēja kādu tradicionālu vai starpdisciplināru jautājumu loku, tāpēc turpmākā kongresa norises atreferējumā tēmu loki tomēr tiek ieskicēti.

IX starptautisko baltistu kongresu ievadīja Lietuvas valodnieka Sima Karalūna (Karaliūnas, Kauņa) priekšlasījums par etnonīmiem Latvijas teritorijā ar detalizētāku etnonīma *latvis (latvietis)* aplūkojumu un jaunu pārdomu ieskicējumu par *kuršu, ventiņu, līvu* un *votu* vārdu. *Latvieša* vārdu Karalūns saista ar, viņaprāt, mantotiem sugasvārdiem *lata, late*, kas daudzos latviešu tekstos un Austrumlatvijas izlokšņu materiālos sastopami kā zemes gabala, lauka, tīruma, aruma apzīmējumi, kā arī Livonijas Indriķa hronikas vietas nosaukuma *Tholowa* invertētu formu **Lata-va*. (Tē būtu vieta atbildei uz profesora jautājumu par Tālaviešu ciemu Latgalē. Tāds ciems (dsk. N. forma izlokšnē: *Tālavīši*, bet ne *Tuolavīši*) tiešām atrodams Balvu rajona Vecumu pagastā, bet tā nosaukums nav vecs. Tas radies no mājvārda „Tālavieši“ Latvijas brīvvalsts laikā. Tad brīvajās Latgales pierobežas zemēs uz dzīvi apmetās daudzi vidzemnieki. Vēl 20. gs. sākumā vēlākie Tālavieši saukti par Slobodku. – L.L.)

Valodniece Baiba Kangere (Stokholma), runādama par latviešu valodas divdabju aprakstīšanas modeļiem, to klasifikācijā ieteica balstīties uz divdabju laika un kārtas kategorijām, bet tālāku iedalījumu saistīt ar divdabju sintaktiskajām funkcijām.

Anatolija Nepokupnija (Kijeva) priekšlasījums par baltu un slāvu robežām Baltkrievijas teritorijā no jauna apliecināja izlokšņu dotumu nozīmi valodas vēstures izpētē. Pēc leišu un baltkrievu dialektu atlantu materiāliem pētnieks rekonstruēja kādreizējās baltu-slāvu robežas fragmentu un iezīmēja baltu substrāta areālu Baltkrievijas teritorijā, leišu valodas salu Zietelu saucot par vietu starp slāviem un baltiem.

Pirmā plenārsēde beidzās ar Inas Druviete un Jāņa Valdmaņa (Rīga) sagatavoto plašo pārskatu un situācijas analīzi par abu dzīvo baltu valodu patlabanējo stāvokli („lietuviešu valodas kolektīva“ „etnolingvistiskās vitalitātes indeksu“ atzīstot par augstāku) un vietu citu valodu vidū, to perspektīvas prognozēm (arī 21. gadsimtā tās esot „stabilas“, kaut abas baltu valodas attīstoties atšķirīgi, turklāt latviešu valoda funkcionē nelabvēlīgākā etnodemogrāfiskā un sociolingvistiskā situācijā).

Kongresa darbs visas četras dienas notika četrās paralēlās sekcijās, kurās pēc iespējas bija apvienoti līdzīgas tematikas priekšlasījumi. Vispirms par tiem priekšlasījumiem, kas bija veltīti baltu valodu vēsturei. Valodu senākās vēstures jautājumi nebija izdalīti atsevišķās sekcijās, bet iekļauti dažādās citās tematiskās grupās.

Audronė Kaukienė (Klaipēda) analizēja indoeiropiešu *CeiC/CiC* un *CeuC/CuC* darbības vārdu sakņu pārveidojumus baltu valodās, iespējamās patskaņu mijas un no vienas saknes iegūto dažādas struktūras leksēmu leksisko nozīmju tuvumu. Antons Breidaks (Rīga) atgādināja par dažiem verba *būt/byut'* reliktiem ar sakni *buv-/byv-* latviešu valodas augšzemnieku izlokšnēs, kas ir līdzīgi leišu valodas pagātnes formām, darot to pēc „Dispositio Imperfecti“ (1732), „Sposoby Pisanija y Mūwienia“ (1817) un izlokšņu materiāliem un formu skaidrojumā par ticamāko atzīstot atematiskā celma **bū-* pārveidojuma iespēju. Kari Liukkonen (Helsinki) aplūkoja iespējamo baltu vokālisma attīstību, ko atspoguļo aizguvumi somugru valodās. Bonifacas Stundžia (Viļņa) runāja par indoeiropiešu kolektīva kategoriju baltu valodās, Aleta Chomičenkienė (Klaipēda) – par dažām baltu un tohāru valodu verbu morfologijas paralēlēm. Jurijs Hramovs (Rīga) analizēja vairākas kinoloģiskās leksikas attīstības paralēles baltu un slāvu valodās. Rick Derksen (Leidene) pievērsās baltu valodu etimoloģijas problēmām. Savukārt Saulius Ambrazas (Viļņa) iztīrāja baltu valodu savstarpējās attiecības no vārddarināšanas aspekta. Oleg Poljakov (Viļņa) runāja par baltu un ide. verbu sistēmas vēsturi. Anta Buharina (Rīga) referēja par latviešu un leišu valodas adjektīvu semantisko diferenciāciju. Skirmantas Valentas (Šauļi) izteicās par baltu teksta rekonstrukcijas iespējām, bet Kazimieras Župerkas (Šauļi) par lietuviešu valodas cilmes poētiskajām versijām.

Samērā daudz uzmanības bija veltīts baltu tautu rakstu valodas vēsturei no visdažādākajiem virzieniem. Lietuviešu valodas un rakstu vēsturi aplūkoja vairāki valodnieki – Vincentas Drotvina (Viļņa) runāja par vācu valodas svešvārdu atveidi 17. gs. Mazās Lietuvas vārdnīcās; Artūras Judžentis (Viļņa) par lietuviešu valodas salikto teikumu vēsturi; Jochen D. Range (Greifswalde) par dažām 16. gs. Prūsijas lietuviešu rakstu valodas problēmām; Vidmantas Kuprevičius (Viļņa) par interesantiem ierakstiem 19. gs. Kristupa Daukšas vārdnīcās; Gina Kavaliūnaitē (Viļņa) par Samuela Hiliņska Bībeles tulkojuma labojumiem un to saistību ar tulkojuma avotiem dažādās valodās; Ona Aleknavičienē (Viļņa) par Jona Brekūna Postillas perikopju rediģēšanas avotiem; Jolanta Gelumbeckaitē (Viļņa) par t.s. Volfenbiteles Postillas problemātiku; Albina Aukšoriūtē (Viļņa) aplūkoja Laurīna Ivinska lietotos sēņu nosaukumus.

Latviešu rakstu valodas vēstures problemātikai pievērsās – Maigone Beitiņa (Liepāja) par piederības konstrukcijām veclatviešu tekstos; Anitra Tisiņa (Rīga) par krāsu nosaukumiem 17. gs. vārdnīcās; Jānis Kušķis (Rīga) par iespējamām lībiskā dialekta iezīmēm 16. gs. latviešu tekstos; Pēteris Vanags (Rīga) par Georga Manceļa labojumiem luterāņu rokasgrāmatas tekstā; Silvija Pavidis (Rīga) par Bugenhāgena „Passio“ tulkojumu latviešu valodā; Maija Baltiņa (Ventspils) aplūkoja latviešu valodas jaunradī gadsimtu gaitā.

Kongresā bija pārstāvēta arī Latvijas un Lietuvas dialektologu saime. No latviešu dialektologiem referēja Normunds Dzintars, Ieva Ozola (Liepāja) – par divdabjiem vidus dialekta Kurzemes izloksnēs, Elga Kagine (Rīga) – par ziemeļrietumu Vidzemes leksiku, Vilma Šaudiņa (Daugavpils) – par Jāzepa Kulitāna sastādīto gārseņu izloksnes vārdnīcu, Anna Staficka (Rīga) – par leksikas analogijām latviešu un leišu valodā, Maija Poiša (Rīga) – par vārddarināšanas īpatnībām Vidzemes sēliskajās izloksnēs, Lidija Leikuma (Rīga) – par Latgales vietvārdu rakstību, Ineta Kurzemniece (Rīga) – par žogu nosaukumiem baltu valodās. Savukārt lietuviešu dialektoloģijas pētījumus prezentēja Regina Rinkauskienē (Viļņa) – par deklinācijas sistēmas attīstību austrumaukštaišu Utenas izloksnē, Janina Švambarytē (Šauļi) – par izsaukmes vārdiem Ziemeļlietuvas izloksnēs,

Kazimieras Garšva (Viļņa) – par lietuviešu cilmes vietvārdiem Latvijā, Genovaitē Kačiūskienē (Šauļi) – par akcentuācijas attīstības tendencēm Ziemeļpanevežas izloksnē, Juozas Pabrėža (Šauļi) – par fonētikas nivelācijas parādībām žemaišu izloksnēs, Vilija Lazauskaitē-Ragaišienē (Viļņa) – par dažiem akcentuācijas variantiem dienvidaukštaišu izloksnēs, Edmundas Trumpa (Viļņa) – par garo patskaņu kvalitāti Pelesas lietuviešu izloksnē, Asta Leskauskaitē (Viļņa) – par intonācijām dienvidaukštaišu izloksnēs, Zofija Babickienē (Viļņa) – par kādu austrumaukštaišu zilbes intonāciju variantu.

Zināma uzmanība tika veltīta arī mazajām un fragmentārajām baltu valodām. Prūšu valodas problemātikai pievērsās Grasilda Blažienē (Viļņa). Par kursenieku valodu vietvārdu aspektā runāja Dalia Kiseliūnaitē (Klapēda), bet kuršu valodas relikthus analizēja Benita Laumane (Liepāja).

Baltu un citu valodu kontakti arī bija vairāku zinātnieku uzmanības lokā. Baltu un somugru sakarus un to nozīmi valodas vēsturei aplūkoja Kari Liukkonen (Helsinki), Brigita Bušmane (Rīga) runāja par Baltijas somu cilmes aizguvumu izplatību, Kersti Boiko (Rīga) – par dažiem iespējamiem igaunismiem latviešu valodā, Lembit Vaba (Tampere, Tallina) – par baltu *ē substitūciju Baltijas somu valodās. Latviešu un vācu valodas kontaktiem pievērsās Dzintra Lele-Rozentāle (Ventspils). Par iespējamu latv. *miers* aizguvumu no senkrievu valodas runāja Igors Košķins (Rīga).

Valodas politikai un valodu situācijai Baltijas valstīs mūsdienās un tuvākajā nākotnē pievērsās Jānis Valdmanis (Rīga), Ina Druviete (Rīga), Daiga Baltaiskalne (Rīga), Dzintra Hirša (Rīga), Aina Blinkena (Rīga), Valentīna Skujiņa (Rīga), Ieva Zauberga (Rīga).

Par baltu valodām to mācīšanas aspektā runāja Ludmila Sečnova (Rīga), Meilutē Ramonienē (Viļņa), Vineta Porīņa (Rīga), Ieva Zuicena (Rīga), Viktorija Kuzina (Rīga).

Leksikogrāfijas problemātiku analizēja Evalda Jakaitienē (Viļņa) – par daudznozīmīguma problēmu divvalodu vārdnīcās, Astra Skrābāne (Ventspils) – par franču valodas neologismiem tulkojošajās vārdnīcās, Imants Šmīdebergs (Rīga) – par priedēkļverbu nozīmju skaidrojumu vārdnīcās, Ilga Migla (Rīga) – par frazeoloģis-

miem vācu-latviešu vārdnīcās. Par Milēnbaha-Endzelīna „Latviešu valodas vārdnīcas“ elektroniskās versijas izveidi stāstīja Everita Milčonoka (Rīga) un Andrejs Spektors (Rīga). Latviešu valodai internetā pievērsās Jānis Sīlis (Ventspils).

Virkne valodnieku aplūkoja dažādas fonētikas, fonoloģijas un akcentoloģijas problēmas. Dace Markus (Rīga) runāja par balsīguma nozīmi latviešu valodas fonoloģiskajā sistēmā, Dzintra Šulce (Liepāja) – par fonotaktikas pētījumiem, Danguolē Mikulēnienē (Viļņa) – par metatoniju latviešu un leišu valodā, Regina Petkevičienē (Šauļi) – par dažiem lietuviešu valodas zilbju tipiem, Vidas Kavaliauskas (Viļņa) – par lietuviešu valodas piedēkļverbu akcentuāciju, Edmundas Trumpa (Viļņa), Asta Leskauskaitē (Viļņa) un Zofija Babickienē (Viļņa) – par leišu izlokšņu fonētikas jautājumiem, Ilze Auziņa (Rīga) – par fonēmu bibliotēkas izstrādi, Juris Grigorjevs (Rīga) – par dažādu runātāju patskaņu datu normalizēšanu.

Baltu valodu gramatikas apraksta jautājumus aplūkoja daudzi kongresa dalībnieki. Daina Nītiņa (Rīga) ielūkojās atsevišķu latviešu valodas atstāstījuma, vēlējuma un vajadzības izteiksmes formu lietojumā praktiskiem mērķiem. David G. Guild (Edinburga) runāja par latviešu valodas adverbjiem ar piedēkli *-i*, Gražina Akelaitienē (Viļņa) – par saknes patskaņu miju, Sturla Berg-Olsen (Oslo) – par dažiem latviešu valodas locījumu lietošanas aspektiem, Linda Lauze (Liepāja) – par uzrunas formu lietojumu, Inga Klēvere (Sombatheja, Rīga) – par konjunktīva funkcijām mūsdienu latviešu valodā, Irīna Dimante (Rīga) – par adverbju *virsi*, Nicole Nau (Ķīle) – par dažiem latviešu valodas vārdšķiru klasifikācijas jautājumiem, Andra Kalnača (Rīga) – par gramatisko formu polisēmiju, sinonīmiju un homonīmiju, Dzintra Paegle (Rīga) – par problēmjautājumiem morfoloģijas vēsturē, Susanne Pischel (Berlīne) – par vārdkopām latviešu un lietuviešu juridiskajos tekstos, Kornēlija Pokrotniece (Rīga) – par latviešu valodas nelokāmo divdabju likteni, Maija Brēde (Rīga) – par nenoteiktības izteikšanu latviešu valodā, Anna Vulāne (Rīga) – par dažām latviešu valodas vārddarināšanas problēmām, Inta Freimane (Rīga) – par redukciju un elipsi latviešu valodas sintaksē, Vidas Valskys (Viļņa) – par dažām divdabju konstrukcijām leišu un latviešu valodā, Paweł Wójcik (Varšava) – par

modālajiem teikumiem un modalitātes izteikšanu lietuviešu valodā, Sarmīte Lagzdīņa (Rīga) – par palīgteikumu kā vienkārša teikuma strukturālu komponentu, Marija Zavalova (Maskava) – par dažām lietuviešu valodas sintakses parādībām, Evija Liparte (Greifsvalde, Rīga) – par la. *zemē, malā, nost* un lei. *žemēn, šalin* semantiskajām attiecībām, Maija Arāja (Rīga) – par latviešu valodas adverbjiem, Regina Kvašīte (Šauļi, Rīga) – par salikteniem lietiskajos rakstos, Māris Baltiņš (Rīga) – par latviešu medicīnas terminoloģijas attīstību, Iveta Pūtele (Rīga) – par profesiju nosaukumu īpatnībām dažādos laika periodos, Ilze Lokmane (Rīga) – par teikuma sintaktiskajām un semantiskajām attieksmēm, Axel Holvoet (Viļņa) – par atstāstījuma teikuma paradigmu latviešu un leišu valodā, Aleksej Andronov (Pēterburga) – par mēģinājumu vienādot latviešu un leišu valodas morfoloģijas apraksta sistēmas. Danna Roszko un Roman Roszko (Varšava) iepazīstināja ar gatavojamās poļu-leišu sastatāmās gramatikas atsevišķām idejām.

Leksikas problemātikai no aksioloģiskā aspekta pievērsās Aloyzas Gudavičius (Šauļi), bet Ilga Jansone (Rīga) runāja par dažiem seniem galvassegu nosaukumiem.

Valodu stilistikas aspektus analizēja valodnieks Jānis Rozenbergs (Rīga) – par verbālās informācijas izteikšanas repertuāru, Audronē Bitinienē (Viļņa) – par funkcionālajiem stiliem, Giedrē Čepaitienē (Šauļi) – par valodas etiķetes jautājumiem, Anita Načisčione (Rīga) – par frazeoloģisko vienību stilistisko lietojumu reklāmās, Raita Makare (Rīga) – par valodas kultūras problēmām statistiskā un dinamiskā aspektā.

Terminoloģijas jautājumiem pievērsās Andrejs Veisbergs (Rīga) – par juridisko terminoloģiju, Angelē Kaulakienē (Viļņa) – par lietuviešu terminoloģijas izmaiņas tendencēm, Biruta Uzija (Rīga) – par mūsdienu terminoloģijas attīstības dinamiku, Stasys Keinys (Viļņa) – par lietuviešu terminoloģijas tautiskumu, Ilga Brižņa (Rīga) – par terminoloģiska rakstura problēmām, tulkojot lietiskus vācu tekstus latviešu valodā.

Vietvārdus un dažādu to problemātiku iztīrāja Grasilda Blažienē (Viļņa) – par Prūsijas vietvārdiem, Laimute Balode (Rīga, Helsinki) – par hidronīmiem ar semantiku ‘melnš’ baltu valodās, Dalia Kiseliūnaitē (Klaipēda) – par

Kuršu kāpu vietvārdiem, Kazimieras Garšva (Viļņa) – par lietuviskiem vietvārdiem Latvijā, Ojārs Bušs (Rīga) – par vārdu *paeglis* Latvijas vietvārdos, Līdija Leikuma (Rīga) – par Latgales vietvārdu pieraksta problēmām, Marija Razmukaite (Viļņa) – par oikonīmu ar piedēkli *-inink-* izplatību Lietuvā, Andrejs Bankavs (Rīga) – par perifrastiskajiem oikonīmiem.

Personvārdu rašanās un attīstības jātājumiem pievērsās lietuviešu valodnieki Vitalija Maciejauskienė (Viļņa) – par lietuviešu uzvārdu analīzi no darināšanas viedokļa, Aušra Žemienė (Viļņa) – par Mazās Lietuvas sieviešu uzvārdiem, Alvydas Butkus un Genutė Vitkutė (Kauņa) – par leišu iesaukām ar piedēkli *-(i)ukas*, Česys Grenda (Šauļi) – par latviešu uzvārdu transkripcijas problēmām lietuviešu valodā.

Semantikas teorijas un tās izmantošanas problemātiku analizēja Zaiga Ikere (Daugavpils). Jolanta Vaskelienė (Šauļi) runāja par vārddarināšanas sinonīmu nozīmju maiņu, Irena Teresė Ermanytė (Viļņa) – par kontekstuālajiem antonīmiem, Birutė Jasiūnaitė (Viļņa) – par raksturīgākajām lietuviešu valodas eifēmismu īpatnībām.

Folkloras valodas aspektiem pievērsās Beatrise Reidzāne (Rīga) – par tautasdziesmu valodas semantiku, Olga Ozoliņa (Rīga) – par dažiem sastatāmās paremioloģijas aspektiem, folklorists Jānis Rozenbergs (Rīga) – par lībiešiem latviešu tautasdziesmās. Par mitoloģijas sasniegumiem mūsdienās referēja Nikolai Mikhaïlov (Udine).

Baltu valodas areālā, tipoloģiskā un ģeolingvistiskā skatījumā aplūkoja Janos Pusztay (Sombatheja) – par iespējamu *lingua franca* Viduseiropā, Valerijus Čekmonas (Viļņa) – par perifrastisko perfektu kā areālu parādību, Agris Timuška (Rīga) – par ģeolingvistikas attīstību.

Valodas parādības kvantitatīvā aspektā analizēja Vida Žilinskienė (Viļņa) un Sarma Kļaviņa (Rīga).

Kongresa pēdējā plenārsēdē un nobeigums notika Latvijas Zinātņu akadēmijas ēkā. Tē referēja jau pieminētie triju zemju pārstāvji – Axel Holvoet, Aleksej Andronov un Benita Laumane. Izskanēja gan kopsecinājumi, gan pateicības vārdi, gan laba vēlējumi nākotnei. Kongress bija izgājis cauri dažādām parādībām baltu valodās ilgā laika tecējumā. Arī fiziski kongresa norise sākās 19. gs. Rīgas izglītības citadelē, kas vēlāk kļuva par neatkarīgās Latvijas universitātes

telpām, bet beidzās ZA augstceltnē, padomju laika zinātnes simbolā. Ticēsim, ka nākamreiz Rīgā baltistu kongresa viesus varēs uzņemt jaunās telpās, kas būs 21. gadsimta jaunās Latvijas apliecinājums zinātnes attīstībai un nepārtrauktībai.

Lidija Leikuma, Pēteris Vanags

TARPTAUTINĒ KAZIMIERO BŪGOS KONFERENCIJA

2001. gada 9. septembrī 9. dienā Vilniaus universitētes Filoloģijas fakultetē īstenoja tarptautinē Kazimiero Būgos konferenciju „Etimoloģija ir onomastika“, kuru organizēja Baltistikas un bendrosios kalbotyros katedra. Pranešumus skaitē 24 moksliniekai iš įvairių šalių.

Baltu kalbu etimoloģijā klausimams skirtoji konferencijā dalis vyko gyvai, buvo įdomiai diskutuojama beveik po kiekvieno pranešimo. Konferencijā pranešimai gvildeno labai įvairias baltu kalbu žodžių istorijos temas. Išimtinai etimoloģijā klausimams buvo skirti Aleksandro Anikino, Ricko Derkseno, Elgos Kagainės, Anatolijaus Nepokupno, Jurgio Pakerio ir Steveno Youngo pranešimai.

Išsamiai bei plačiai rūpimi etimoloģijā klausimai nagrinėti R. Derkseno ir S. Youngo pranešimuose. Derksenas („Lith. *uostas*, Latv. *uosta* ‘port, harbour’“) įvertino kelias pateiktas lietuvių *uostas*, latvių *uosta* ‘uostas, žiotys’ ir giminiškų slavų žodžių etimoloģijas. Ypač remdamasis akcentuacija, mokslininkas mėgino nustatyti patikimiausią ide. etimoną (r. bl. **uostas*, *-ā* < **h₃eh₁-s-tóm*). Konferencijā dalyviai pastabų turėjo dėl rytų baltu duomenų interpretavimo: prof. Vinco Urbučio nuomone, nereikėtų atskirti lie., la. *uostas* ir lie. *ausčioti*, la. *aūšāt* „plepėti, taukšti niekus“, *apaūši* „apynasris“ ir kt. – veikiausiai tai tik skirtingo šaknies balsių kaitos laipsnio variantai.

Youngo pranešime („Lith. *žiaurūs* : *žvėris*“) aptariama lie. *žiaurūs* kilmė ir šio žodžio giminaičiai, ypač slavų kalbose. Pasak pranešėjo, *žiaurūs* (**g^heuró-* „žvėriškas“) atskirtinas nuo *žiaūd(r)-*, *žiudr-* šaknies žodžių ir sietinas su *žvėris* (**g^huēr-*). Vis dėlto dėl *žiaurūs* izoliuotumo (nėra kitų bl. kalbu atitikmenų, neįmanoma rekonstruoti archetipo), Urbučio manymu, patikimiau jį būtų laikyti vien lietuvių kalbos naujadaru, *-ras*, *-rus*